

'AZMĪ DEDE DE PRIŠTINA, POÈTE DU XVI-ÈME SIÈCLE

I. Introduction

Il existe un très grand nombre de publications sur la littérature ottomane¹ des musulmans des régions yougoslaves.² Ces publications concernent principalement les auteurs de Bosnie-Herzégovine, et beaucoup plus rarement ceux du Kosovo et de la Macédoine. Nous n'avons pas à revenir ici sur les raisons de cette disparité, sujet qui a déjà été abordé ailleurs à plusieurs reprises. Disons simplement que notre intention est d'essayer de combler cette lacune, en publiant une série d'articles sur quelques auteurs, relativement peu connus, de ces régions.³

¹ Il s'agit évidemment de »l'époque ottomane«, comme cela s'entend en français, sans vouloir donner à ce terme le sens de »littérature turque ottomane«, comme certains ont tendance à le comprendre, à tort.

Cf par exemple Richard C. Clark, *Is ottoman literature Turkish literature?*, dans *Review of National Literatures*, 4/1, Jamaica, N. Y., 1973, p. 133—142.

² Cf. A. Popovic, *La littérature ottomane des musulmans yougoslaves. Essai de bibliographie raisonnée*, dans *Journal Asiatique*, CCLIX/3—4, 1971, p. 309—376.

³ Cette série d'articles est conçue comme un complément aux recherches effectuées dans le cadre d'une charge de conférences à l'École Pratique des Hautes Etudes, IVe Section, intitulée »Cultures musulma-

nes balkaniques«, et suivant le plan exposé dans l'article cité plus haut (cf. p. 324 ss.), en vue de la préparation d'un dictionnaire bio-bibliographique qui grouperait l'ensemble des auteurs en question. On trouvera, en attendant, dans l'*Annuaire EPHE IVe Section* (année scolaire 1975/76 et suivantes) des rapports détaillés sur les progrès de ces travaux.

Tous les auteurs étudiés dans ce séminaire peuvent être divisés en trois catégories:

a) Ceux sur lesquels on dispose de peu de renseignements. Dans ce cas, l'ensemble des données se trouve dans la notice consacrée à l'auteur en question, figurant dans un des *Rapports* cités.

b) Les auteurs qui ont laissé une oeuvre volumineuse et sur lesquels on dispose d'une documentation im-

Notre méthode de travail ne consistera pas à entreprendre une véritable analyse de l'oeuvre de chacun de ces auteurs pris séparément, mais à grouper de façon commode l'ensemble de la production littéraire existante des auteurs en question, ainsi que tous les renseignements dont on dispose sur eux. Cette série ne suivra pas un plan préétabli car l'ordre dans lequel ces écrivains seront présentés ne présente pas un intérêt particulier. Par conséquent le choix des auteurs sera fait suivant les circonstances du moment et nos possibilités.

Chaque article se composera de quatre parties: I. Introduction, II. Etat de la question, III. Sources, IV. Conclusion.

II. Etat de la question

'Azmi Dede de Priština est un poète mystique qui a écrit en turc. Les spécialistes de la littérature ottomane, déjà peu nombreux, ne lui ont consacré que quelques lignes:

a) J. von Hammer-Purgstall, *Geschichte der Osmanischen Dichtkunst bis aus unsere Zeit . . .*, Pesth, 1836—38, t. II, p. 467—468 (n° DLXXIX), écrit:

»Asmi, d. i. der Etwas im Vorsatz Habende. Der jüngere Bruder des Dichters Lewhi und des Reis'Efendi Nuhi, sonst Mustafa genannt, aus Pirischtina. Als Sultan Mohammed, der Sohn Suleiman's, in die Statthalterschaft zog, war Nuhi sein Reis Efendi und Asmi sein Küchenschreiber. Nach Mohammed's Tode war er einige Zeit lang bey der Kammer angestellt, zog sich dann später zurück und lebte unter dem Schutze Mustafapascha's (des Belagerers von Malta).

Brenn'in des Liebchens Busen
Daß bis zum jüngsten Tage
Mahler! wenn dir frey zu
mahlen
Stell' zum Vorgrund
des Gemähldes

Heisse Sehnsuchtsmaale ein,
Leuchte dieser Lampe Schein!
Es vielleicht dir fallet ein,
Die Cypressen⁽¹⁾ auf in
Reih'n⁽²⁾.

(¹) »Chakris ejlemege serw budaghün jakasin« ist ein unübersetzbares Wort: zerbröseln die Cypressenäste zu Staub. »Chakris«,

portante, nécessitant des travaux qui déborderaient largement le cadre d'un article: monographies, diplômes, thèses. Dans ce cas, la notice correspondante contient l'essentiel des données bio-bibliographiques, ainsi qu'une liste complète des sources.

c) Une catégorie intermédiaire, concernant un certain nombre d'auteurs qui peuvent être présentés dans le cadre d'un article.

Ce sont les auteurs de cette catégorie qui feront l'objet des publications envisagées.

d. i. Staubgertefel ist, wie der Commentator Mudschib in meinem Kinalisade lehrt, eine Art Mahleren, vielleicht Pastel.

(²) Kinalisade, Ghālib«. ⁴

b) S. N. Ergun, *Türk şairleri*, Istanbul, Bozkurt Matbaası, 3 vols., 1936—1945, t. II, p. 649—651.

Selon son habitude S. N. Ergun ne fait que citer les sources dont il dispose, à savoir: 'Aşık Çelebi, Hasan Çelebi (Kināli-Zāde) et Esrār Dede. (Voir chapitre III: Les sources).

Toutefois, S. N. Ergun termine sa notice en disant:

»Bazı mecmualarda Azmi mahlâslı manzumelere tesadüf ediliyor. Fakat bunların Priştineli Azmi'ye âid olup olmadığının kat'î olarak söyleyemeyiz«.

c) H. Kaleşi, *Književnici sa Kosova koji su pisali na orijentalnim jezicima*, in: *Kosovo nekad i danas*, Beograd, Borba . . ., 1973, p. 387:

»U delu *Semâhâne-i Edeb* u kome su date biografije pesnika-mističara, pominje se *Azmi Dede* iz Prištine. Nažalost, podaci o njemu vrlo su oskudni, čak se ne navodi ni kada je živeo, ali se ističe da su i njegova dva brata *Levhi* i *Nuhi* takođe bili pesnici. U ovom izvoru navodi se da je i *Azmi Dede* bio u pisarskoj službi, ali je 'napustio ovozemaljske brige i postao derviš mevlevija'. Neki primeri iz njegove poezije, koje nalazimo u ovom izvoru, pokazuju da je bio vrlo talentovan.«

III. Sources

a) 'Aşık Çelebi, *Tezkire*⁵

»Azmi: Mustafa nâm Sürmeli kadın dimekle ma'rûf bir serv-i sîm endâm idi. Mevlidi Priştine'dir. *Nûhî* ve *Levhî*'nin birâderidir ki ikisi ile yerlü yerinde mastûr olmuştur. Nûhî

⁴ Il ne s'agit pas bien entendu de Ghālib Dede mais d'Esrār Dede (mort en 1211/1796). Cf. p. ex. F. Bamberger, *Die Geschichtsschreiber der Osmanen und ihre Werke*, Leipzig, Harrassowitz, 1927, p. 320, l. 5—6; A. S. Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, I cilt, Ankara, TTK, 1973, p. 348—352; etc.

Quant aux vers cités, ils ne figurent pas chez Esrār Dede (comme nous le verrons plus loin) mais chez 'Aşık Çelebi et chez Kināli Zāde.

⁵ Le texte qui suit est celui de S. N. Ergun (op. cit., t. II, p. 649—

650). Nous l'avons collationné avec le passage correspondant dans l'édition de G. M. Meredith-Owens, 'Aşık Çelebi, *Meş'ar aş-şu'arā or tezkere of 'Aşık Çelebi*, Edited in facsimile from the manuscript Or. 6434 in the British Museum with introduction and variants from the Istanbul and Upsala manuscripts, London, Luzac, 1971 (= E. J. W. Gibb Memorial Series, N. S., 24), p. 173b—174b (cf. le fac similé ci-joint). Les variantes sont signalées dans les notes.

dîvan kâtibi ve bu şâgirdi idi. Şehzâde Sultan Mehemmed merhûm Mağnisa'ya sancağa çıktıkta Nûhî reisülküttâb ve Azmi kâtib-i matbah oldu. Çünkü şehzâdenin kemâli zevâle irdi. Kul-ları İstanbul'a geldi. Azmi'nin ol vakıt çehresi ak ve berrâk eğninde siyah câme ve başında siyah kuşak Gûyâ tal'ati husûftan müncelî olmuş mâh-ı dü hefte. Yâhud siyâh gülâfda belür âyine-i nihüfte. Yâhud giceyle açılmış gül-i sepîd-i nâşüküfte. Kendi karalarla zulmette âb-ı hayvan. Yâhud şeb-i târ içinde şem'-i fûrûzan, ya siyâh kın içinde tîg-ı dirahşân idi. Ki hatîb kılıcı gibi yalabır görenin cânı mahi-i⁶ tapîde gibi talabır idi. Kâtib yazmak münâsib iken yanıldılar yazma-dılar⁷ bölüğe yazdılar. Ba'de dümâğ-ı cânına büyü-i üns vâsıl oldu. Bir kaç akçe tekaüd akçesiyle kanâat eyledi. Güzîn-i âlem-i vezâret nigîn-i hâtem-i sadâret Mustafa Paşa ki evvelâ nesebde nebîre-i Seyfullah ve sülâle-i memdûh-ı Dayfullahtır. Yâ'ni ferzend halef-i terîn-i انا البطل الخديد⁸ قابل⁹ Ahter-i çerh-i berîn-i Hâlid-ibn-ül-Velîd'dir.⁹ Menâkıb-ı zâtı mekârim-i ahlâ-kın mazmûnu ve¹⁰ mehâsin-i sıfâtı nu'ût-i celilenin meâl nü-mûnu Evvelâ şecâatte tekâpû-yi rahşından zerde-i rûz her seher şafaktan kanlar kaşanur ve sehâvette gencîneler külüng-i bezli hayâsından yerden yere geçüp tılısımlardan yılanlar kuşanur. Aks-i senâbik mevâkibi sadr-i semâ-i gazâda gurre-i garrâ ile tâbek-an-na'l ve her¹¹ vâdî seylâb-ı hûn-i küşte-i¹² kahrından kân-ı lâ'l. Gürz-ü gûpâl-i satevâtı sademâtından feleklerin başı döner. Cısm-i adûda tîr-i siyâh per değildir. Belki zâg-ı eceldir ki henûz tîri dokununca leşine kuzgunlar konar. Havfından Rüstemler gar-ı kabirde sinup yatmışlar ve ervâh-ı şühedâ-i ashâb bunun dev-i adliyle hayât-ı tâze bulup câna can katmışlardır. Adalette hod uşşâk-ı telhgâma leb-i dilberden dâdın ve¹³ pervânenin şem'den ve bülbülün gülden murâdın alıverir.¹⁴ Ol şâhbâz-ı saydgâh-ı adâletin eyyâmında

⁶ Ms. London, p. 173b, l. 24. on

lit: ماء

⁷ Ms. London, p. 173b, l. 25. on

lit: یازدیلر

⁸ Ms. London, p. 174a, l. 3. on

lit: قابل انا البطل الخديد

(avec une tache au dessus du h)

⁹ Ms. London, p. 174a, l. 3. on

lit: خالد ابن وليد در

¹⁰ Ms. London, p. 174a, l. 4: entre mazmûnu et mehâsin-i manque le ve.

¹¹ Ms. London, p. 174a, l. 7. on

lit: دهر

¹² Ms. London, p. 174a, l. 7. on

lit: کشته تیغ

¹³ Ms. London, p. 174a, l. 11: à la

place de ve on lit: اليوبروب

¹⁴ Ms. London, p. 174a, l. 12. on

lit: اليوبروب

kebk şâhinin perr ü bâlîn¹⁵ ve berre çirm-i gürkden¹⁶ pöstîn itmîştir Deryâda neheng nehyinden suyu dalup¹⁷ içer. Sahrâda cûylar¹⁸ sine sine gezer. Gazâl nat'-i pelengine sanup sine-i bebrde hâb¹⁹ ider. Ukab kalb-i mürğü cezb için minkarın kullâb ider. Gamze-i nâz göze görünmeğe havfindan gûşe-i çşmden²⁰ düzdâne nazar ve²¹ müje-i tannâz âşîkâre esleme-yüp²² gönüllere uğrulayın güzer ider.²³ Buhâr-ı mey başa çıktığıyçün devrinde dîv sıfat şîşe-i surâhîde habs-i Süley-mânî'dir. Nağme hevâyî olup ne kıldan çalarlarsa ana uydu-ğiyçün ne yerde ve ne göktedir sergerdânıdır. Semâhatte hod ebr-i seccâc (نجاج) dest-i dür nisârından hayâ eyler. Bahr-i mev-vâc-ı kefi deryâbârî²⁴ reşginden göm gök dere batar. Gonca gül gibi anın eli açıklığın görüp teng dil ve derhem ve²⁵ zülf-i dilber bûy-i lûtfundan şemme duyalı²⁶ âteş-i ruhsâr üzre pür piç ü ham olur. Pençe-i zerfeşânî²⁷ yanında mihrin eli ditrer Ol gündüz zer nisâr olursa bu pertev-i ihsân ile niçe fukarânın şebîn rûz eyler. Şâhların levendi ve levendlerin şâh mânendi-dir *Beyit limuharririhî*:²⁸

Şâhlik dervîşlik esrârının âgâhıdır
Şâhlar dervîşi vü dervîş-i diller şâhıdır

¹⁵ Ms. London, p. 174a, l. 12. on
trouve avant ve اتشدر

¹⁶ Ms. London, p. 174a, l. 13: cf. la variante de la page 27 (corr., following A, E, J, P and S, to

(و بره چرم کرکدن)

¹⁷ Ms. London, p. 174a, l. 13. on
lit: طالب

¹⁸ Ms. London, p. 174a, l. 14. on
lit: صولر cf. cependant la variante de la p. 27 (جويلر) également, dans les mss. E, S).

¹⁹ Ms. London, p. 174a, l. 14. on
lit: بيرده خواب

²⁰ Ms. London, p. 174 a, l. 15. on
lit: چشمندن

²¹ Ms. London, p. 174a, l. 16. à la place de ve on lit: ايدر

²² Ms. London, p. 174, l. 16. on
lit: اشلميوب

²³ Ms. London, p. 174a, l. 16. on
lit: ايلر

²⁴ Ms. London, p. 174a, l. 19: manque *kef-i deryâbârî*. Cf. également *Correction et variantes* (p. 27):

»After محموتاج E, F, K ins کف درباری. In S, however, this is in serted in a different hand. Perhaps دربار is the correct reading here.»

²⁵ Ms. London, p. 174a, l. 20, à la place de ve on lit: اولور

²⁶ Ms. London, p. 174a, l. 20. on
lit: طويلی

²⁷ Ms. London, p. 174a, l. 21. on
lit: زرنشانی

²⁸ Ms. London, p. 174a, l. 22—23: le vers en question manque.

Heman aybı budur ki zamâne tâbî' olmayup harif-i ehl-i şan ve mürebbi-i ehl-i irfandır. Ma'rifetin ve ehlinin kadir-şinâsı ve merdüm ü merdümzâdelerin nevâzende ve pür sipâsıdır. Azmî tâ ölünce²⁹ anın sâye-i devletinde istirahat ve âkıbet³⁰ rihlet eyledi *Şiir*.³¹

Sûz-i dildendir nigârâ tende dâğ efrûhte
Dâğ ile bir tekyedir sînem çerâğ efrûhte
Dün gice nâgeh tecellî eyledi ol âftâb
Pertev-i nûrundan oldı deşt ü dâğ efrûhte
— Velehu —

Dilberin³² sînede kim³³ şevk ile dâğın yakasın
Tâ kıyâmet yine bir aşk çerâğın yakasın
Ey musavvir kad-i dildârı idersen tasvîr
Hâk rîz eylemeğe serv budâğın yakasın»

b) Hasan Çelebi (Kînâli Zâde), *Tezkire*³⁴

Hasan Çelebi tezkiresinde şu malûmat kayıtlıdır:

»Azmî: Nâmı Mustafa'dır. *Levhî* ve *Nûhî*'nin birâder-i^{34a}

kihteridir. Cümlesinin vücûd-i maârif³⁵ siriştine mahal ve makam^{35a} kasaba-i Priştine'dendir. Merhum Şehzade Sultan Mehmed alem misâl keşîde kadd-i serâmed olup sancağa çıktıkta³⁶ Nûhî reisülküttâbı ve Azmî matbah kâtibi olmuşüdi. Ol şehriyâr-ı huçeste vücûd âzim-i dâr-ül-hu'ûd oldukça ki erkân-ı devleti kâkül-i sîmberan gibi târ ü mâr ve misâl-i

²⁹ Ms. London, p. 174a, l. 24. on lit simplement: »Azmi ölünce«.

³⁰ Ms. London, p. 174a, l. 25: après *âkıbet*, on lit:

انوك ظلّ حمايتند

³¹ Ms. London, p. 174a, l. 25. on

lit: شعر او

³² Ms. London, p. 174b, l. 3. on

lit: وله دلبرك

³³ Ms. London, p. 174b, l. 3. à la

place de *kim* on lit: كى

³⁴ Le texte qui suit est celui de S. N. Ergun (*op. cit.*, t. II, p. 650). Nous l'avons collationné avec les passages correspondants dans les manuscrits de la Bibliothèque Nationale de Paris, Schefer, *Suppl. turc 1145*, f° 161v., et *Suppl. turc 1167*, f° 286v.—287r. (Cf. les fac-si-

milés ci-joints). Les variantes sont signalées dans les notes. Disons au passage qu'il existe un grand nombre de manuscrits de l'ouvrage de Hasan Çelebi, qui nous sont tous restés inaccessibles. On en trouvera la liste chez F. Babinger, *op. cit.*, p. 140, et chez A. S. Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, I cilt, Ankara, TTK, 1973, p. 286.

^{34a} Ms. BN. *Suppl. turc 1167*, f° 286v., l. 2. (de la notice) on lit:

نوحى برادر

³⁵ Ms. BN. *Suppl. turc 1145*, f^o

161v., l. 1. on lit: معارى

^{35a} Ms. BN. *Suppl. turc 1167*, f° 286v., l. 3. d'en bas, après *makam* suit un mot illisible.

³⁶ Ms. BN. *Suppl. turc 1145*, f^o

161v., l. 2. on lit: چقىر (?) (mot peu lisible).

evrâk-ı hazan³⁷ perîşân-ı rûzgâr olmuş idi. Mezbûr dahi der-i devlete gelüp defter-i huddâm-ı sūd-de-i sidre ihtirâma geçmiş idi. Ba'dehu dimâg-ı cânına³⁸ bûy-i üns ve³⁹ uzlet ve dil-i bigillîne âlem-i kudsdan nüvid-i⁴⁰ ferâgat yetişüp⁴¹ tekaüd akçesi ile kanâat idüp güzîn-i âlem i emâret niğîn-i hâtem-i vezâret Mustafa Paşa-yi İsfendiyârî sâyesinde tâb-ı âftâb-ı havâdis-i eyyâmdan istirahat eylemişidi. Ve ol hâlette cenâb ı Rabb ı^{41a} üzzete rihlete azmi tasmîm idüp cânını Rabb-i kerîme teslîm eyledi. Sebîke-i eş'ârı çendan hâlis ve zamîm^{41b} ve⁴² şâhid-i âsârî hüsn-i melâhatle vesîm eylemiştir.^{42a} Bu eş'âr anın güftârındandır:⁴³

Dilberin sînedeki şevk ile dâğın yakasın⁴⁴
Tâ kıyâmet yine bir aşk çerâğın yakasın⁴⁵
Ey musavvir kad-i dildârı idersen tasvîr
Hâk-i rîz eylemeğe şerv budağın yakasın»

c) Esrâr Dede, *Tezkire-i şuarâ-i mevleviyye*⁴⁶

Esrar Dede tezkiresinde ise şu 'kayıd'lar vardır:

»Dervîş Azmî: Nâm ı nâmîleri Mustafa olup Priştine kasabasından serzede ve *Levhî* ve *Nûhî* nâm şâirlerin birâderleridir. Bir zaman der-i devlette ba'z-ı kitâbet hidmetinde müstahdem olup meşreb-i âlîlerinde âsâr-ı fenâ zâhir⁴⁷ olmağla âhır-ul-emr terk-i gavâil-i dühûr ve dâire-i Mevleviyyede

³⁷ *Op. cit.*, l. 4. le mot *hazan* manque.

³⁸ *Op. cit.*, l. 5. on lit: دماغ حاشه

³⁹ *Op. cit.*, l. 5. »ve« manque.

⁴⁰ *Op. cit.*, l. 6. mot illisible.

⁴¹ *Op. cit.*, l. 6. et dans *Suppl. turc 1167*, f° 287r., l. 8. on lit:

اير يشوب

^{41a} Ms. BN. *Suppl. turc 1167*, f° 287 r., l. 12. tout le passage »izzete rihlete azmi tasmîm idüp cânını Rabb-i« manque.

^{41b} *Op. cit.*, l. 13. on lit: صميم

⁴² Ms. BN. *Suppl. turc 1145*, f° 161v. l. 9. on lit: ضم شاهد (?) sans »ve«.

^{42a} Ms. BN. *Suppl. turc 1167*, f° 287r., l. 14. à la place de *eylemiştir* on lit: اولمشدر

⁴³ Ms. BN. *Suppl. turc 1145*, f° 161v., l. 9. on lit simplement:

بوشعر انكدر

⁴⁴ *Op. cit.*, l. 10. on lit à deux reprises يقين (!!).

⁴⁵ Cf. la note précédente.

⁴⁶ Le texte qui suit est celui de S. N. Ergun (*op. cit.*, t. II, p. 650—651). Nous l'avons collationné avec les passages correspondants dans le manuscrit de Vienne d'Esrâr Dede (Österreichische Nationalbibliothek, Codex Vindobonensis Palatinus MXT 32 Flügel, 1257/, f° 118v.—119v., dorénavant: *Vienne*), ainsi que dans celui de Paris (Bibl. Nat. *Suppl. turc 1090*, f° 104r.—105r., dorénavant *Paris*). (Cf. les fac-similés ci-joints).

⁴⁷ *Vienne*, f° 118v. l. 4—5, et *Paris* f° 104r. l. 3, manque le mot *zâhir*.

vâsıl-ı füyûz ü sürûr ve sâye-i külâh-ı saâdet-i destgâh-ı Mevlevîde çâr balış nişîn-i erîke-i uzlet ve huzûr olmuşlardır. *Hasan Çelebi* der ki Şehzâde Sultan Mehmed sancağa çıktıkta⁴⁸ birâderi Nûhî Bey⁴⁹ refsülküttâbı ve Azmi matbah kâtibi olmuş idi. Ol şehzâde-i huçeste vücûd âzim-i dâr-ül-hulûd oldukça mezbûr İstanbul'a gelüp defterdâr-ı huddâm-ı südde-i sidre ihtirâma geçmişti. Ba'dehu dimâğ-ı cânına bûy-i üns ve uzlet yetişüp tekaüd akçesiyle kanâat eyledi diyüp şi'r ü inşâsını medheylemiş. Fakîr eş'âr-ı ârifânelerinden bir terci'-i bend-i mevleviyânelerine⁵⁰ destres oldum:

— Terci'-i bend —

Dinle diyem derdile bir kaç makal
Pûte-i aşk içre tenim oldı kal
Döne döne mûrg-i dil oldı kebâb
Kalmadı sûz ile yanup perr ü bâl

Kalmış idi tende heman bir ramak
Buldı yine aşkile bir pâre hâl
Gamlar ile mûya dönüp cism-i zâr
Nâle ile oldı bu ten hemçü nâl
Nokta döküp reml urursam eğer
Hâne-i âteşte düşer bana fâl

آه من العشق وحالاته
احرق قلبي بحراراته

Zerresi aşkın kime kılsa eser
Mîhr sıfat anı ider derbeder
Ehl-i vekar olsa misâl-i cübâl
Hâke salup eyleye zîr ü zeber
Bağladılar⁵¹ böyle tılısmın iyan
Kim ki ayak basa virür cân ü ser
Sôfi ne tan bilmeye keyfiyyetin
Anlayamaz⁵² mertebe-i aşkı har

⁴⁸ Vienne, f° 118v. l. 8. on lit:

چقر دقده

⁴⁹ Vienne, f° 118v. l. 8. et Paris f° 104r. l. 6. le mot *Bey* manque.

⁵⁰ Paris f° 104v. l. 3, on ne lit

que: مولويانه

⁵¹ Vienne f° 119r., l. 3. on lit:

بغله لر, et Paris f° 104v. l. 14. pour-rait être lu: بغلد لر (?).

⁵² Vienne f° 119r. l. 4, et Paris f° 104v. l. 15. on lit: اكلمز

Aşk oduna duymaya ahen dahi
Girse semender de yaka⁵³ bâl ü per

آه من العشق وحالاته

احرق قلبی بحراراته

Devr ideli dâire-i lâcüverd
Görmedi bir kimse bunun gibi derd
Şâh-ı cihan olsa dahi eyleye
Hâsılını bâd-i hevâ hemçü gerd
Kime ire pençesin eyler şikest⁵⁴
Eyleyemez aşk ile kimse neberd
Gülşen iken külhan ider meskenin
Tutuşamaz anın ile değme merd
Su yerine hâk koyar başına
Söndüremez âteşini bâd-ı serd⁵⁵

آه من العشق وحالاته

احرق قلبی بحراراته

Bu yola bel bağlamağa er gerek
Cân ü ser oynatmağa server gerek
Aşk sözün söyleyicek şevkile
Sanma kişinin kulağı ker⁵⁶ gerek
Âfet-i nefsi idemez kimse zabt
Yine anın⁵⁷ cengine ejder⁵⁸ gerek
Kim ki⁵⁹ ayak basa idüp niyyetin
Ser be-hevâ⁶⁰ elde heman ser gerek
Nâra düşen aşk ile pervâne veş
Pertev-i aşk ile bir âzer gerek

آه من العشق وحالاته

احرق قلبی بحراراته

Bezî olalı âleme yağmâ-yi aşk
Her kişiye değmedi âlâ-yi aşk
Mevlevîsen durma simâ' ide gör

⁵³ Vienne f° 119r. l. 5, et Paris

f° 104v., l. 16. on lit: **ياقر**

⁵⁴ Cette première moitié du vers manque dans le ms. de Vienne, f° 119r. l. 10. Dans le ms. de Paris, f° 104v. l. 21. le »l« dans »eyler« est peu lisible.

⁵⁵ Vienne, f° 119r. l. 12, et Paris f° 104v. l. 23. on lit: **کرد**

⁵⁶ Vienne, f° 119r. l. 16, et Pa-

ris f° 105r. l. 2. on lit: **خر**

⁵⁷ Paris, f° 105r. l. 3, on lit: **انوك**

⁵⁸ Vienne, f° 119r. l. 17, ce mot est illisible.

⁵⁹ Paris, f° 105r. l. 4. on lit:

کیمه

⁶⁰ Paris, f° 105r. l. 4. on lit:

سرھوا

Çalina çün kulağına nây-i aşk
Her kişi cân ile ana⁶¹ müşterî
Sanma kesâd ola bu kâlâ-yi aşk
Can otunu otlayamaz⁶² gâv ü har
Çünkü yetüre⁶³ anı mer'â-yi aşk

Dîde⁶⁴ nem ü dilde⁶⁵ elem Azmiyâ
Yaktı meni şevkile sevdâ-yi aşk

آه من العشق وحالاته
احرق قلبی بحراراته

عزیمی دده

اسمی (مصطفی) کندیلزی برشته لی اولوب (لوحی)
(توحی) نام شاعر لرك بر آدریدزه بر زمان استا
نبولده بعض کتابت خد مثلرنده بولوب نهایت الامر
ترك غوائل دهر ایله مولوی اولشدر. اشعار عارفانه لرندن
برترجیح بنسلك مطالعه نقطی اخذ اولنهرق (العارف یكفیه
الاشاره) فحواسته امتثال ایدلشدر.

دکله دیم درد ایله بر قاج مقال یوته عشق ایچزه تيم اولدی قال
دونه دونه مرغ دل اولدی کباب قالدی سوز ایله یاتوب پروبال
قالشیدی تنده همان بر دمق قالدی ینه عشق ایله بر باره حال

⁶¹ Vienne, f° 119v. l. 3, et Paris
f° 105r. l. 10. à la place de ana on

lit: اولدر

⁶² Paris, f° 105r. l. 11. on lit:
اوتیه مز

⁶³ Vienne, f° 119v. l. 4, et Paris
f° 105r. l. 11. on lit: بتوره

⁶⁴ Vienne, f° 119v. l. 5, et Paris

f° 105r. l. 12. on lit: دینه ده

⁶⁵ Vienne, f° 119v. l. 5, et Paris

f° 105r. l. 12. on lit: نم دله

غمگرایه مویه دو توب جیم زار تاله ایله اولدی بو بن هم چونال
 شطه دو کوب رمل اور رسهم اکر خانه آتشد دوشر باکه فال
 آه من المشق وحالانه
 احرق قلبی بحر ارا نه
 بذل اوله لی طاله یغمای عشق هر کسی به دکدی الای عشق
 مولویسیک طور مه سماع ایده کور چالنه چون قولاغنه نای عشق
 هر کسی جان ایله اولور مشتری صانه کساد اوله بو کالای عشق
 جان او تی اوتلایه منر کا و خر چونکه بتوره آتی سرعای عشق
 دیده ده تم دله الم (عزیزیا) یاقدی بی شوق ایله سودای عشق
 آه من المشق وحالانه
 احرق قلبی بحر ارا نه

d) Ali Enver, *Semahane-i edeb*, Istanbul, 1309/1891—92, p. 166—167.⁶⁶

IV. Conclusion

Que pouvons nous dire de précis d'après ces renseignements?

Tout d'abord que notre poète s'appelait Mustafa, et qu'il était originaire de Priština, sans que nous connaissions pour autant ni son origine véritable, ni celle de ses parents.

Il avait deux frères, Levhî et Nühî,⁶⁷ plus âgés que lui, et qui étaient poètes également. Ayant quitté Priština à un moment indéterminé de sa vie, 'Azmi a vécu avec son frère Nühî auprès du Şehzâde Sultan Mehmed (qui a vécu de 928/1522 à 950/1543), puis à Istanbul, et enfin dans l'entourage d'un personnage connu, nommé Mustafa Pacha (celui qui assiégea l'île de Malte en 1565—68). Par la suite, il est devenu derviche de l'ordre des mevlevîs. Il a écrit des vers en turc dont nous avons quelques spécimens, ainsi qu'un *terğî-bend*. Nous ignorons la date et le lieu de sa mort.

⁶⁶ Il s'agit ici, comme on le sait, de l'édition abrégée de la *Tezkîre* d'Esrâr Dede.

⁶⁷ On trouve, ici et là, un certain nombre de notes sur ces deux poètes. Nous comptons les publier prochainement.

On voit d'après ces quelques lignes que le poète 'Azmi Dede se rattache à cette longue liste des lettrés locaux (dont on ignore d'ailleurs la plupart du temps l'origine) qui, attirés par la capitale, quittent leur région pour s'établir (momentanément ou définitivement), dans les grands centres de l'Empire.

Sans aucun doute l'analyse comparée de plusieurs notices de ce genre, sur les poètes, les écrivains, les professeurs, ou les derviches d'un ordre donné, nous permettra de mieux comprendre certains phénomènes de la vie culturelle à cette époque.

اولاد عنده و بیشتر که تاریخ دولت و نامیله اولدی وارداتی مصطفی ه عروف مشغوله سی
جمع اولیغی باشته تاریخ اولور و غیر مشغوله سی جمع اولیغی مستقل تاریخ اولور اما
عربی و یونانی سادی دن مصطفی باشا تک بکر کی اولدوغنه تاریخ و بیشتر

<p>تاریخ بلیج کی صافی جو دربار ویر مضد هان حاکم هرد علی شکر مالک</p>	<p>تاریخ بلیج کی صافی جو دربار ویر مضد هان حاکم هرد علی شکر مالک</p>
---	---

در معان چلی زاد نشانی اولدوغنه و بیشتر تاریخ که اصحاب جماع اولدی کا می اهل اولور
تاریخ اولدی چونکه اتنا جمعیله مسلم . امور شهری و قانونی جامع حاکم کلدر
نسانی اولدی ذات پاکله بر قانون عالمه آسان اول قاضی بر عموم معارضه ده
دانتمد ایکر مطعون استان اولر شهید اولدی نامی و غلغلی کدور یا بود اولدی
مطلع بر کجیکه دیکلری زانلی کوی کانا اولور کوه سفینه بول مورد کجیکه اولور
عربی شهر ویدر سابقا دانتمد ایدی حال اولور ویر عموم
مورد شهر لیتک کاه برند کاه برند اولور شهر شعبه ادره مالکلر مطلع

<p>تاکلدر ربع المکده و شکر کجیکه افتاد اولور اول غنچه دهن کلدی دیری اوپیکه ویرم انکل ترک اولدی خواجهدینا دوقنی</p>	<p>ست عشکلدر دوشه لوریز اولکلر سابقا وله ویدم که اولک سون سوریم نوری بزم وله سیم وندله ایله بر محبوب رعنا دوقنی</p>
--	---

عربی مصطفی نام سورملی قادن دیکله معروف بربر و سیم اندام لیری
مولدی پرشسته در نومی ولومی نسبه ادریدر که ایکلسی بله بر لورین مسطور اولمشدر
نومی دیوان کاتبی و بر شاگردی ایوی شهزاده سلطان محمد مرحوم مغنیسیه بیخیاغه
چند قن نومی رئیس الکتاب و عربی کاتب مطلع اولدی چونکه شهزادنگ کالی زواله
ایردی اولدی استانبول کلدی عربی کال اول وقت چهره سی آن وزیران آکلدر سیاه
جامه و باشلر سیاه و ستاق کویا طلعتی خسرو در محفل اولیش ماه دو هفته یا حود
سیاه غلغله بلور لینه نهفته یا خور کیمیله آچلش کلید ناکشفه کدور عتار الله
طلاتر آب حیوان یا خورشید تار ایچدن شمع فروزان یا سیاه قن ایچدن نغمه درختان
کخطیب قلیج کی بالدر کورینک صافی ماء طیبین کی طلبه ایدی کاتبیا زوق مناسب
ایکلر یا کلدر بلور یا زیدلر بلوکه یا زیدلر معین دماغ جاننده بوی انس و اصل اولدی

تاریخ
عربی

تاریخ
عربی

وصف سلطان

وصف حاجات

وصف عباد

وصف اولاد

بر قباچ آنچه نماند از حسیله قناعت ایلدی کون عالم وزارت تکلیف خاتم صدور و مصلحت
 باشا که اولاً تمسک بنیر سیفانجه و سلا له مدوح صیفا فقه در بیوفی و زو خلفه تر بر
 طبل انا بطل الصید اختر صبح برین خالدا بن ولید در منا صید ذی حکرم انکار
 مشهوریما من صفاقی نصرت بجهل انک مال تنوی اولاً شجاعت کاپوی
 زود و زود می شنودن تاندر قاشانور خور حاکون کینه لک لک بدلیا سندن
 بر دین تیر کچوب طلسم لودن یلاندر قوشانور عکس سنا بک موکوی صمد سماه قزاق
 عمر ترا لیه طایفه الفل در هوادی سیلاب خون کشته تیغ قهره دکان لعل کرز کربلا
 سلطانی بد نامدن فلک کرک باشی دوزر جسم صده تیر سیلاب بره کله بد کس نام اجار
 هنوز تیر یوتیقه لشنه قوز خیل قوز خوقمقدار ستلر غار قیرو سکویا نام تشار
 وارواح شهداء اصحاب برنگ دور عدلیه حیات تازه بولوب جان فاشلور عدوان
 خرد شاق نوح لکنه کیده لودن دادن الیور یورپ پروانه تک شمعدن بلیک کلان مراد
 الیور یورپ اول شاهار سید کاه عدالتکسا یا آمدن کیک شاهک پروبالین بالین انشور
 بزیر چرم کرکس دن پوستین انشور در یاد نهنگ نهمیندن صوی طایفه ای صحراد
 صورت کسکه کوز نزال نطع بلنک حانوب سینده بورد خرابانور رعایا قلبیه عمر
 جزیل چون سفارن فلان بید عمر تاز کوز کور تک خوقم کوشه چرمشور دزدان
 فلان بیدر فلانز آشکار اشلیوب کولار اوغر لودن کوز الیر بخان طایفه چشور
 در دزدی در صفت شیشه مر افی و جیس سلیماندر تفره هوانی اولوب نزلدن چالاک
 اکال الیور یورپ نیروده و نه کولدن در سر کور اندور سماحد خود ابر شجاع دست
 در شانردن حیا الیور بچو متاع رشکدن کوم کوم در ماباز غنچه کل کبی اولر الحاق طبع
 کور بیک دل و درم اولور زلفند لیر بی لطفدن شمه طویل آتش رساند اندر
 بیج و دم اولور شجه زدن شافی یا تند مهرک الحد تر اول کوزند نذر اولوب
 بپرتو احسانه نجه فقر انک شین دوز الیور شاه کرک لوزی دوز کرک شام آستانه
 همان سی برنگه نیا شتاب اولیوب هر یفا اهل خان در بی اهل فلاندر زور و تک
 اولر تک قد شامی و زم زم مرزانه کرک نواز تک کور سپاسد در غری الیونجه
 اولر کسایند دندن استراحت و ماقبت اولر نال جانندن رحلت ایلدی شراد

5

10

15

20

25

<p>سوزده ندر نکا و آند دماغ افروخته درون کجه تا کجلی ایلدی اول آفتاب وله در لبرک سیند کی تو قله دافرن نغمه ای صورت قدرداری ایورسکه تصویر</p>	<p>واغله برنگید در سیم چراغ افروخته بر تو فرزند اولدی دشت دماغ افروخته تا قیامت بیه بره شویم بر این بیده سن تکاکه دیر ایملکه سرو بر این بیده سن</p>
<p>5 عزمی ثانی متعلقه جیلان زمر سنک کانه سی و اول فرقه نکره زاری سی خلق و خصاله مشهور و طریقتی کمال ایله مقبول جمهور ارباب منزله ایلیغ آمالدن بهره و در له عرف ستار و لطیف شعور دیار کزیم ایمان اولی ایضا از پیر احمد چلیکی که عاقبت دیار بغداد دقت در ارمال اولمشدی و قایم دقت در ارمال استمداد له استکمال برلشدری آنکه فرزند خیر الحظی در نامی پیر محمد چلیکی جامع فضایل خطری و شبائل کسی در بابیای معلوم شاندر قابلت و ارتقا معارج عالییه محلیت مشاهد آنکه افاضل نامدن و اما تل علم اولی اهل ادب تحسین عارف و تکلیل معارف و تقویب تهنید نفس الملقه و ترتیب فضایل ایلدنه از ادب و اهل حضور ندر طریقتن نهایت ایشدورب جامع علم رفیق و حللی ملذذ العارفین والدین علی چلیکی اندر تک اماره سندن ملزم اولور طریق در راسته خارم اولور 15 قرون فقه ایلله افضلیت حریصه سندی عزم اولور کاهی تشییخ معارف و شریعتی شفق اولور و انشایدن علی ملاری اولوب ایض اوقا تاری که اقامه و افاضه دن زیاده اولور انشار تشیبه منقولدر اخلاذدن انیس المادین نام کتابی وینچهر ساهه ندر اولور عقل البلیغ مقبولدر شمل خلیل سورتی آتیه عفته و عفتد که بر اولور دن برهنه در اولور 20 رله و اتم سیکان نیرک اولی خاطر نشان تولجا تیغ که هر بری جانکه در کچید تلمسه عجمی دیده دن ویندن کند رخسار اوره کزیمش دیوم کلدری لوکوی مصافی تلب مدویه سننا فراه پیر جناسی شویله کلور یا که غزمیسا 25 بانه شوق زخمی خورن اورری دیوخ</p>	
<p>ایم دیمتار راسه انسان فی حفظ النسا تازک کله سورمه فی کوزدن سلر کچید مرغ خیال انار نیجه مجسود و کچید کلزاره اوغز و فی حصاره اوره لر کچید بر صفت شکن در در که الایار مو کچید نعل هلاکی شیشه مرغی در کچید دره عیشق ایچر چیق سلسله من مجنون</p>	<p>ایم دیمتار راسه انسان فی حفظ النسا تازک کله سورمه فی کوزدن سلر کچید مرغ خیال انار نیجه مجسود و کچید کلزاره اوغز و فی حصاره اوره لر کچید بر صفت شکن در در که الایار مو کچید نعل هلاکی شیشه مرغی در کچید دره عیشق ایچر چیق سلسله من مجنون</p>

عجمی

Handwritten notes and signatures at the bottom of the page, including names like 'Šamić' and 'Popović'.

که اسرار سلطنته و صلوات خدمت دکل در سراسر	ندار بادشاه اولم می است تو می سلسله
ساسته ریاسی کائنات سیالیه بر طریقه و بر و تیره اوزره اولو دیده روی می خور مخوفه ای این اولو شهر نرفته و در طریق علمه سکر لیکر کفر کماله و افغانیه و مولوی طریقه ولایتیه مقام و اول مملکتیه توطن و اول تمجید شهباز طبعی صحرا بی بافته تسلک و بود مزد و خوش خرم کانی کماله لاله روسته انکات طبعی کهر بار نند که بحر ترا و نهدی	ساخته ریاسی کائنات سیالیه بر طریقه و بر و تیره اوزره اولو دیده روی می خور مخوفه ای این اولو شهر نرفته و در طریق علمه سکر لیکر کفر کماله و افغانیه و مولوی طریقه ولایتیه مقام و اول مملکتیه توطن و اول تمجید شهباز طبعی صحرا بی بافته تسلک و بود مزد و خوش خرم کانی کماله لاله روسته انکات طبعی کهر بار نند که بحر ترا و نهدی
سست عذر و دستم طرز و یکنه ساقیا	فاکون رفیع ایلیک مشه کبریا و دوک اول اول غنچه دین کله بریدی اول کله بریدی ز الحقدن کلوب و سینه بول ز کله
<p>ما می مصطفی در لوجی و لو حینک برادر کهر برید علمه سکر و حجه معارف سینه حقی و معارف برشته زهر و قوم بریده سلسله علمه کماله قد و سر مدعا و لوجی غنچه بوی ز کله کلبا و غنچه کاتبی اولو شیدر اول شهر خورشید و نیمه عازم دار کله اولو که کله کانی کماله کبی نامارده قالی و رزق برشته ز کله کلبا اولو شیدر ز غنچه کلوب و نته خندان سده صدره احقره کوشیدر بعد و مانع جانشه بوی اسس عزت و دل به غنچه علمه قد نیزه فرخت ای سیرب تعاهد لایر سله قناعت بر کله کانی کماله کین خاتمه وزارت مصطفی پاشای اسفند یاری سایه سینه باقی خواته ایانه است احقره سیدی اول حاله حنا ز غنچه رحله غنچه تصدیم اردوب جانی اب کوه سیدی کوه سیدی اسفندی چند خالص غنچه شاه آتاری حسن و ملا حله و سیم اولو شیدر و ستم کله</p>	
دلبرک سینه دی توفقه داعن لقیس	ما قیامت نیده غنچه جراحی لقیس
ای هوسور قدر دل داری ای در رک تصویر	خاک بر زانکه سر و داغ غنچه لقیس
<p>ارباب قلم و دیوان و اصحاب مروت احقره آرامنده معروف و مشهور و غایت دیانت و سرت و نهایت سخاوت و مکر مکره مقبول جمهور اولان و دهر دار پیر احمد حلی نیک فزنده سعادت قدیر نام نامی و امیر سایدی پیر محمد در حادی فضایی فطری و کسبی و محقق کماله و خصایک و بهی و فرغ علم و فضیلت و صفای قلوب طبیعت ایلد ارسته و صفای عینیه و سحر سیدیه و معارف و فضایل غیر محدود ایله برشته کجسته سینه بی جواهر زواهر معارفه علم و مشون و نفع و انواع فضیلت در بر خیز لطایف جلالی فضایل خرمیزه در دنده مکنون در حرم و الدردوس و سخاوت عینه حاهی و جمله معارف و کماله تده شاکر در احقره ای اولو سید مبارک علی</p>	

Ms. BN. Suppl. turc 1145, f° 161v.

امور شرعی و قانونی جامع حاکم کردی
 نشانای ولایت ذات پاکه بوفایق غایت
 بواسعار نیجه و طبع بواقترار دندرد
 قیام آیت بر من بدین یکا منطو کوم غایت
 خدا بوظیفی صور زهی قیامت یوقی سلطانم
 گداس سلطنت در وصلتم خدک دکل دیوسر
 کرد الویاد شاه اولم غایت یوقی سلطانم
 عشق ساحة زیبای کشتن سبایله بو طریقه
 و بر شایه او زره او کوی دیرن رویت زمین وجود
 منعو دیله بدین اولان شعرتیوه دندرد طریق علمه
 خدمت آیند کوی کوی فراغت ایدر و بوی کوی و نشانی
 مور و لایتند مقام و اول ملکته توطن و آرام
 آیت شیری شعبا ز طبعی محری بار خفته صلح
 و بو طریقه تدر و خوش خرم کلامی چنانکه آیتش در
 بوشعرا کدر 4 مست عشق در دوشو کور ز میو کدر قیام
 خاکدن رفیع ایلسان دوشو کور فنا دک نوره
 دیرم کیم الک صون سوره یی نوز و هی بر دم
 اول غنچه دهن کاری دیریا و بیکه و بوم
 بنه کوچیکه دین کاری فرز کوی جانانک
 انانک اوستینه یول سوردن بز لوقدن کوی انک غری
 ناهی مصطفی دره کوی و نوحی برادر گهتوین در جمله
 وجود معارف سرشته محال مقام اصفه قصه
 پر شسته دندرد عجمی شغراوه سلطان محمد کیم مثال

کشید قریه و سرآمد اولوب. سنجاغنه چقد قریه نوی
 رئیس کتانی و غری مطیع کاتبی اولمشیری اول
 شعریار نجته وجوده عازم دارالخاوده اولد قریه
 ارکان دیلتی کامل سیمبران کتبی روماره و منار اولوق
 خزان پریشان روز کاره اولمشیری فرزند دینی در
 دولت کلوب دفتر خدام سده سدن احتوا مه کچسده
 بون دماغ جاننه بوی انسی و غزلت و دردی غینه عالم
 در سدن نوید فرغت ایویشوب تفاعدل فیه سیاه
 قناعت ایرو و بکترین عالم امارت و نکیین خاتم وزارت
 مصطفی بانا سفدیاری سایه سندن تاب آفتاب حیات
 آیامرن استراحت ایلمشیری اولجا لکن جناب
 رب کریمه تسایلم یلری سبیکه اشعار چندان
 خالص و صمیم و شاهزاداناری حسن و ملاحتله و سیم
 اولمشدره بواشعار انک ثقتار فند در
 دلبرک سینه ده کی شوقله داغ غریق سن
 تا قیامت ینه بو عشق چراغ غن یقه سن
 ای مصور قی دکلاری ایدر سک تصویر
 خاک ریز ایلمکه سر و بداغ غن یقه سن
 غری قزلی ارباب قلم و دیوان و احباب
 مروت و احسان ارا سندن معروف و مشهوره و غایب
 دیانت و مروت و نهایت سخاوت و مکتب ایله مقبول
 جمهوره اولان دفتر دزه پیرا حرم چلبی ناک فرزند
 سعادت مند یوز نام نامی واسم سامیاری پیر محمد در

بیست

بنده خوش اهل علی که بر آسایانم
 و در پیش عزتی نام تا میدری مصطفی اولوب پرشینه تعبیه سندن
 همزاده اولوجی و نوحی نامش هر کجک بر از رسید بر زمان اردو لندج
 پیش کتابت خدای خدای مستخدم اولوب کسب خالی بده آثارش
 اوله خلفه آخر الامر تک خدا نلی و جود و دانش اوله اوله اوله اصل قیود
 و سرور و سیایه گناه سعادت استکام اوله لیده چار بالاش نشین
 نور کیه اولت و حضور اوله در حسن جللی در که شون اوله سلطان نجه
 صفاغه چقر و ده بر اوری نوحی رئیس الکتالی و عزتی مطیع کاتب
 اوله نوحی اوله شون اوله جسته و جود حازم دارالخلافه اوله اوله اوله
 استقامت اوله کلوب دفتر دار خدایم سده سده احترام کیشی بده
 و باغ جاننده بدی اش و عزالت یتشوب نقاعده انچه سیرت فاعیت
 اوله ای دیوب شور و انشاستی مدح ایشش نقی ایشش عارفان اوله
 بدتر جیب نده اوله لیا تریینه تریینه در دسترس اوله ام
 اوله کلوب و جیم در اوله بر تراج مقال هدیه عشقی بجه تهم اوله نالی
 و دونه و دونه سرخ اوله اوله کتاب قالمه اوله اوله بیانوب پر و بال
 عالمه ای شنده ایمان بر رفق اوله ایینه عشقده بر باره حال
 عقده ایله رویه اوله اوله جسم زار تامله ایله اوله ای بیوشن بجه نالی
 نقطه اوله کلوب رقی اوله کوسم اگر خانه آتنده و دوشتر یاکه نالی

آه من العشق و حالاته

احرق قلبی بجز ارادت

نورده سی

Fac-similé, Esrâr Dede, ms. de Vienne

ذوق سی عشقک کیمر قلمه اش
 اهل و قار اوله مثال جیبال خاکه صالحه لب ایلیه نیر و زهر
 بنقله لر بیدیله طلسمین عیان کیمکه ایاق باجه دیر جان زهر
 صدقنی نه حاکم بلمیه کیفیقن الکلیه سر تپه عشقی خنده
 عشق اوله اینده اوله ایمن دخی کیمر سه سمندر ده یا قریباله

آه من العشق و حالاته

احرق قلبی بجز ارادت

دور ایده لی دانشه لاجورد کورمدی بر کسه بود کیمکی اوله
 شاه جهان اوله سخی ایلیه حاصلنی باد بودا بجه کور
 کاشنایکن کاشن ایدر کاشک طوطه شون اوله کلوب و کیمر
 صدیرینه خاکه قدیر باشنه سوندر بره سر آتیشنی با کور

آه من العشق و حالاته

احرق قلبی بجز ارادت

بیر اوله بل با غلظه ار که کورک
 عشق سوزینه سوز بجه کله طوطه حسنه کیشیک قولا نخی خور کورک
 آتیشی نقشه ایده سوز کسه ضبط پینه انک جنگته اوله کورک
 کیمکه ایاق با صبر ایوب شیشن سر به اوله ایمان بر کورک
 جاده اوله کاشن عشقده بر انده اشیا بجه عشقده بر آزر کورک

آه من العشق و حالاته

احرق قلبی بجز ارادت

میزان اولی عالم بنمای عشق
 بهر کشید و کندی آتای عشق
 مولا که برکت در دردمشاج ابد کرد
 چنانچه چون نوالا غننه نای عشق
 هر کشی چنانچه اولور مشتری
 صدک و اوله بد کالین عشق
 چنان از حق اولدیه جواد و شر
 چونکه بنده انی سرهای عشق
 دیده ده غم دله الم عز میا
 باقادی منی شد نلده ای عشق
 آدم من العشق و حالاته
 احرق قلبی بچو اسات

دو سوسین قلبی سلایک اولدی چنانکه سنده ساکن اولوب گندی وجودینه
 بیخلف انیمن اهل کیف زمره سندن ایدی اولدیم نذکره سنده تحیر ایدی
 تفصیل ایلمش سائر جمله دوش رویت ایدم که بدیبت مزبور کرد

بیت

بجز نام بسوا درین تطهیر از کفای علی
 مجود اول چورد عشق بدین استر یک کتا

فخانه زین اقدین

همه عین استید اید بکرا فنندی سابق المنقیه حضرت چلبی حاجی شارف
 انندی جناب خلافت فایلیک گلشن حیاتد یک شمعی و گلستان
 خلافت فایلیک شمیدر ذات شریفی فیض نوروت ابا و اجداد
 چله عرفون عقلیه و تقیه و جزیه علوم دینی و لدنیه اولوب دلد
 حاجد لری دن تبنده که بیکسوز اتی طهوت تاریخنده صبر و الای خلافت
 قصد بر اولوب قمرق سنیه بالغ اارده مشیخت و کرامات اید
 و انصرفت ظاهر لری کمالی کیر وار و دیار والان صغار و کبار دنیا
 حواری اسرار انار لری یاد کار اولوب خصوصاً فنون تطهیر و درین

مرآت و از ذرات طبع عالم لیری لوج محفده ندر سر اید و جلوه گاه
 انوار ضایع مشایخه این سبب اید اولوب اگر چه انار پر اشتمال لری شیرین
 باف ندر ایدین و تب تیب اولمشد لکن جرایه سخنداران اخوان چنانچه
 فتم کوه لکار اسحانه تطهیر و ایبات بر نکالنی المسه نکتته شتابان
 یارنده اونا وصح و کسب بالغ درجه تشهیر و تقریر اولمشد دوش
 عبد الرحمن چلبی و عارف چلبی نام ایکی عدد مبعود درخت مالک
 و نداد و بالغ سن و سال لری اولوب ایکنی دخی کند و لردن مقدم
 انتقال عالم عقربی بیور دیر واقعا عبد الرحمن انندی انواع علوم
 و اصناف فننه ندر شرف ارباب معلوم و عارف چلبی جذبه
 زانده اولمشد متصف بر ذات صاحب الکشف و انکرام اولوب
 الهی از اولایه بیننده حاله ارق احوال و اطوار ای منقده لدر
 و عارف من رالیه بیکسوز تاریخنده انتقال بیور و اده انندی
 مشدی شریفدن اقتباس بیور و قدری تاریخ نبوت شرفدار نشوند
 حال عارف این بودید اربابم گفت الله بهم رفود دین حرم
 و دین حضرت چلبی اید بکرا انندی حضرت لری دخی بیکسوز دلف سکن
 سنده ربیع الاخر ک بکری سکن بجی حاضرنه کوفی انتقال عالم بقا
 بیور و اده انندی بیور بیننده بود لری دخی تاریخ خلافت ان
 بیور دیر تاریخ او شایک بود بود یازوم و خلقی تا بچین خال
 اید بکرا این صلا اینه کای علم عالم اعلی و الان مقام رفیع لرد
 پیشدای ارباب طریقت و جد بر کده ابر حقیقت قطب یگانه و اشراف
 غلظی اعوت اعظم عالم صغری و کبری اعین به حضرت چلبی الحاج

Fac-similé, Ešrār Dede, ms. de Vienne

و حضرت عزیزک حضور محض در بنه نشانیها اولوب بی محی با اقرار داده
 دائره خدمتکری مستقیض انوار تربیه و حکمتکری اولوب پیشی منحصله
 شمر افتاده مسلم شمره از عالمکری اوله لیکه و درویش فوئشی ایلیمه مسکله
 نظلمده همجا اولوب حتی اکثر ایلیمهک دیوانلری بر بجه کده که اولمشدر
 بیکه القش حدود دنده شام صباحت ایچامده و اولر حجت رب الانام
 اولمشدر و بو غزل و شاع انصردر دیوانه طباقت عنوا نظردیر

غزل

اگر خست بودم که عاشق آه چاکر نوزی	بویز ملک بودی که بوز شمع بودی
او مادم سوزی تو بل چاکر سینه مویلیک	درینا ایلدیر کجده نغزین تیر دلدوزی
خوز اولم بود کله زارک رضی که لاری صونوز	بویز ملک سالی اولمکه با ده خنجام کوزی
در اولی خیمه بزم بر عیشتمه نیم ناله ایسدا	کچه حوک غمیزه عاشقک با ازلن بوزی

و بو بیت غزالیله حماز زاده بود دینک بیجانله فیض فتوح اقداح انطاس
 است جناب سبوحی اولدینیز اظهار وصفای پیش و خوش بزم حقیقتی
 اولر سیر نغمخانه ارشاد دین استفاضه بیورد قلده بی اشکار دینشدر

بیت

نوله خوش اوله دل عیشی که لزل لب بوزلم چیره اکا جام صفات صبر حیدر اولم
 درویش عزیمی نام نامیلدی مصطفی اولوب پر شنده نصیبه سندنم سر زده
 دلجمی و تو خرامت سوارک یا ذر لردیر بر زمان در دولته بعضی کتبت
 خدمتنده مستخدم اولوب بشراب عالمگیرنده اتار فنا اولمقله اخلاص ترک
 غنائی و دهر و دائره مولویه ده دهر فوئوس و سرور و شبیه کلاه سعادت
 دشگاه مولویه چار باش نشین اریکه عزلت و حضور اولمشدر
 حسن چلی در که شهزاده سلطان محمد سنجاقه چقدقه برادری نوز خوش
 الکتابی و عزیمی مطیع کاتبی اولمشدی اول شهزاده جسته وجود عازم دار کنگره
 اولدقه فرزند اهنابنوله کلچوب و فرود خدمت سده سده احضاره چمنده

Ms. BN. Suppl. turc 1090, f° 104r.

<p>بدره و ماخ جانانه بوی انش و عجلت بیست و پنج قطعه از بزمی از عت ایلی جرب مشور دانش اسنی برع ایلیش فخر انشماره جانانه از نزل بر فرجیج بند جانانه و در شترس اولوم</p>	
<p>تبریح برنه</p>	
<p>و کلام و در دل بر فاج مقال دو نه دروغ مرغ دل از لری کباب فانگی شتیه ایلی برست غزل ایلی جون و در بزم جسم زار نقطه دکو کوب در لایر ام اگر</p>	<p>بیوت عشق ایچره تنم اولری حال خاله ای سر زوی با نوب بر و جالب بیر لری بی عشق ایلی بر پاره حاله تا اولی کو که جوق جگر خال خانانه از شنه و دوشتر با که خال</p>
<p>احرار عشق و حیات احرق قلبی جبارانه</p>	
<p>از دست عشق کیه کس انش اصوات و اولی مشال جبار بنو لری و اولی طلسه و حیات سوره نه کس کیه کیه بیست عشق اولری و اولی آس و وحی</p>	
<p>احرار عشق و حیات احرق قلبی جبارانه</p>	
<p>دور اولری و اولی حیات شاه جهان کس و وحی بیست کیه اولری و اولی کس کاش اولری کیه اولری کس صورت بیست حیات فخر بیست</p>	
<p>آه از عشق و حیات احرق قلبی جبارانه</p>	

<p>چو در اولی عجلت از کس عشق سوز بر سر جانانه کس افق نفسی ایچره تنم اولری کیه ایلی با سوز ایچره تنم تا در و کس عشق ایچره تنم</p>	<p>جان و مزاج منم سوز اولری صنعت ایلیک منم اولری مینا جانک منم اولری سوز اولری و سوز اولری بر اولری عشق ایچره تنم</p>
<p>احرار عشق و حیات احرق قلبی جبارانه</p>	
<p>بند اولری و اولی حیات صورت اولری و اولی حیات صورت اولری و اولی حیات جان اولری و اولی حیات صورت اولری و اولی حیات</p>	<p>سوز کیه کیه ایلی عشق جان اولری و اولی حیات صورت اولری و اولی حیات جان اولری و اولی حیات صورت اولری و اولی حیات</p>
<p>احرار عشق و حیات احرق قلبی جبارانه</p>	
<p>دور اولری و اولی حیات صورت اولری و اولی حیات صورت اولری و اولی حیات صورت اولری و اولی حیات صورت اولری و اولی حیات</p>	
<p>احرار عشق و حیات احرق قلبی جبارانه</p>	

Ms. BN. Suppl. turc 1090, f° 104v—105r.

'AZMI DEDE DE PRIŠTINA, POÈTE DU XVI-ÈME SIÈCLE

R é s u m é

Le sujet de cet article est un poète, peu connu: Azmi Dede de Priština, qui vivait et écrivait à l'époque ottomane. Cet article ne représente qu'un seul dans une série d'articles concernant les auteurs musulmans de nos régions qui écrivaient en langues orientales. Chaque article, comme d'ailleurs celui-ci, se composera de quatre parties: I Introduction, II Etat de la question, III Sources, IV Conclusion.

Dans la partie II on a présenté les textes complets sur ce poète, tirés de l'oeuvre GOD de J. von Hammer-Purgstall, de l'oeuvre *Türk şairleri* de S. N. Ergun, ainsi que de l'article *Književnici sa Kosova koji su pisali na orijentalnim jezicima* de Hasan Kaleši.

Dans la partie *Sources* nous avons donné les imprimés en turc tirés des tezkires d'Aşık Çelebi, de Kinali Zade, d'Esrar Dede et d'Ali Enver. Nous les avons collationés avec les passages correspondant dans les éditions de G. M. Meredith-Owens, *'Aşık Çelebi, Meşa'ir üş-şu'arā or tezkere of 'Aşık Çelebi*, edited in facsimile from the manuscript Or 6434 in the British Museum, London, Luzac, 1971, p. 173b—174b; avec les passages correspondant dans les manuscrits de la BN de Paris, Shefer, *Suppl. turc 1145*, f° 161v, et *Suppl. turc 1167*, f° 286v—287r; ainsi que dans celui d'Esrar Dede, ÖN, Codex Vindobonensis Palatinus MXT 32/Flügel, 1257, f° 118v—119v, et de BN de Paris, *Suppl. turc 1090*, f° 104r—105r. Toutes les variantes dans les textes sont signalées dans les notes et les facsimilés sont joints à la fin de l'article.

La *Conclusion* est composée d'après les renseignements qu'on a trouvé dans les textes et sources ci-joints. Nous avons dit tout d'abord que notre poète s'appelait Mustafa et qu'il était originaire de Priština. Le poète Azmi Dede se rattache à cette liste des lettrés locaux qui, attirés par la capitale, quittent leur région pour s'établir (momentanément ou définitivement) dans les grands centres de l'Empire. Il a été derviche de l'ordre des mevlevi. Il a écrit des vers en turc dont nous avons quelques spécimens, ainsi qu'un *terğî-bend*. Nous ignorons cependant la date et le lieu de sa mort. Nul doute que l'analyse comparée de plusieurs auteurs de ce genre nous permettra de mieux comprendre certains phénomènes de la vie culturelle dans nos régions à l'époque de l'Empire Ottoman.

AZMI-DEDE IZ PRIŠTINE, PJESNIK IZ 16. V.

R e z i m e

Predmet ovog rada je manje poznati pjesnik Azmi-Dede iz Prištine, koji je živio i stvarao u doba osmanskih Turaka. Ovaj

članak predstavlja, u stvari, početak jedne serije srodnih članaka o muslimanskim piscima iz naših krajeva koji su pisali na orijentalnim jezicima. Svaki od ovih članaka, kao i ovaj o Azmi-Dedeu, sastojao bi se iz četiri dijela: Uvod, Dosadašnja istraživanja, Izvori i Zaključak.

U II poglavlju su predstavljeni kompletni tekstovi o ovom pjesniku iz Hammerovog djela *GOD*, Ergunovog djela *Türk şairleri* i Kalešijevog članka *Književnici sa Kosova koji su pisali na orijentalnim jezicima*.

U poglavlju *Izvori* dati su kompletni štampani tekstovi na turskom jeziku iz osmanskih tezkira Ašika Čelebija, Kinali Zadea, Esrar Dedea i Ali Envera. Ovi tekstovi su upoređeni sa odgovarajućim tekstovima u edicijama G. M. Meredith-Owens, *Āşik Çelebi, Meşâ'ir üş-şu'arâ or tezkere of 'Āşik Çelebi*, Edited in facsimile from the manuscript Or 6434 in the British Museum, London, Luzac, 1971, str. 173b—174b; sa tekstom iz rukopisa u Bibliothèque Nationale de Paris, Shefer, *Suppl. turc 1145*, f° 161v, i *Suppl. turc 1167*, f° 286v—287r; sa tekstom rukopisa Esrar Dedea koji se nalazi u Beču (ÖN, Codex Vindobonensis Palatinus MXT 32/Flügel, 1257), f° 118v—119v, i s rukopisom iz BN de Paris pod brojem *Suppl. turc 1090*, f° 104r—105r. Sve razlike u tekstovima su označene u fusnotama, a faksimili su dodati na kraju članka.

U *Zaključku* je dat rezime svega onoga što je rečeno u literaturi i izvorima o ovom pjesniku. Navodi se da je pjesniku bilo pravo ime Mustafa i da je bio rodnom iz Prištine. Azmi-Dede spada u red onih pisaca koji, privučeni prijestonicom, napuštaju svoj kraj, na duže ili kraće vrijeme, da bi se nastanili u jednom od većih centara Carstva. Azmi Dede je bio derviš mevlevijskog reda. Pisao je stihove na turskom jeziku, od kojih nam je poznat jedan *terği-bend*. Datum i mjesto njegove smrti nisu poznati.

Uporedna analiza ovakvih pisaca bez sumnje će omogućiti da se bolje shvate izvjesni fenomeni kulturnog života u našim krajevima u doba osmanske vlasti.